

BG

BG

BG

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 1.3.2010
COM(2010)66 окончателен

ЗЕЛЕНА КНИГА

**относно опазването на горите и информацията за горите в ЕС:
подготвяне на горите за изменението на климата**

SEC(2010)163 final

ЗЕЛЕНА КНИГА

относно опазването на горите и информацията за горите в ЕС: подготвяне на горите за изменението на климата

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Целта на настоящата Зелена книга е да постави началото на дебат върху вариантите за подход на Европейския съюз (ЕС) към опазването на горите и информационните системи за горите в рамките на Плана за действие на ЕС за горите, оповестен от Комисията в Бялата книга „Адаптиране спрямо изменението на климата: към европейска рамка за действие“¹. В заключенията на Съвета от 25 юни 2009 г. по тази Бяла книга се подчертава, че изменението на климата оказва и ще продължи да оказва въздействие и върху горите. Тъй като това въздействие ще има социално-икономически последици и последици върху околната среда, е уместно да се вземат своевременни мерки, така че горите на ЕС да продължат да изпълняват всичките си функции в условията на един променящ се климат.

В тази връзка опазването на горите в ЕС следва да бъде насочено към осигуряване на непрекъснатото изпълнение на всички продуктивни, социално-икономически и екологични функции на горите за в бъдеще.

Съгласно принципа на субсидиарност² компетентността по отношение на политиката за горите принадлежи основно на държавите-членки. Ролята на ЕС е ограничена и цели главно да подпомогне националните политики и програми за горите чрез:

- мониторинг на горите на ЕС и евентуално изготвяне на доклади за тяхното състояние,
- предвиждане на глобалните тенденции и привличане на вниманието на държавите-членки към нововъзникващите предизвикателства и,
- предлагане и евентуално координиране или подкрепа на мерките за бързо реагиране на ниво ЕС.
- Ето защо дебатът, открит с настоящата книга, следва да се съсредоточи върху начина, по който изменението на климата променя постановките на управлението и опазването на горите в Европа, и върху това как трябва да се развива съответната политика на ЕС, така че да има по-голям принос за свързаните с горите инициативи на държавите-членки. Пред какви предизвикателства сме изправени, как може ЕС да ни помогне да ги преодолеем и от каква допълнителна информация се нуждаем?

¹ COM(2009) 147

² Член 5 от Договора за ЕС

В световен план значението на опазването на горите и устойчивото им управление се признава с приемането на „Принципите от Рио за управление на горите и горското стопанство“³ на Конференцията на Обединените нации по околната среда и развитието през 1992 г. В Рамковата конвенция на Организацията на обединените нации за изменение на климата (РКОНИК) се признава значението на горите за глобалния баланс на парниковите газове, а с Конвенцията за биологичното разнообразие (КБР⁴) се вземат мерки за съхраняване на биологичното разнообразие в една разширена работна програма. В Конвенцията на Организацията на обединените нации за борба с опустиняването (КБОООН) също се подчертава важният принос на горите за постигането на целите на Конвенцията.

На международно равнище, ЕС дава своя принос за по-добро опазване на горите чрез Плана за действие за прилагане на законодателството в областта на горите и процеса на управление и търговия⁵ и чрез една инициатива в контекста на ограничаването на емисиите, дължащи се на обезлесяване и деградация на горите⁶, която улеснява разискванията под егидата на РКОНИК за периода след 2012 г.

На паневропейско равнище, на Министерската конференция за защита на горите в Европа (МКЗГЕ)⁷ през 1993 г. бе дадено следното определение за устойчиво управление на горите: „стопанисването и използването на горските земи по начин и в степен, които позволяват да се съхрани биологичното им разнообразие, производителността, капацитетът им да се възобновяват, жизнеността и потенциалът им да изпълняват, понастоящем и в бъдеще, подходящи екологични, икономически и социални функции на местно, национално и глобално равнище, без да се причинява вреда на други екосистеми“. На следващи конференции⁸ са отправяни препоръки за устойчиво управление и опазване на горите и са предлагани критерии и показатели, които да бъдат използвани в националните доклади. Всички държави-членки на ЕС и Комисията са подписали резолюциите на МКЗГЕ и са утвърдили устойчивото управление на горите и многофункционалността като основен подход към горското стопанство.

На ниво ЕС, в стратегията за горското стопанство⁹ на Европейския съюз са определени общите принципи на европейското горско стопанство — устойчивото управление на горите и многофункционалността — и са изброени международните процеси и дейности, които да бъдат следвани от ЕС в тази област. Планът за действие на ЕС за горите¹⁰ почива върху стратегията за горско стопанство и играе ролята на инструмент за координиране на дейностите и политиките в областта на горите на ниво ЕС. Той цели, наред с

³ Доклад на UNCED (Рио де Жанейро, 1992 г.), член 2, буква б) от приложение III.

⁴ <http://www.cbd.int/forest/pow.shtml>

⁵ СОМ (2003) 251 — Регламент (ЕО) № 2173/2005 на Съвета

⁶ СОМ(2008) 645

⁷ <http://www.mcpfe.org>

⁸ Лисабон МКЗГЕ (1998 г.)

Виена МКЗГЕ (2003 г.)

⁹ Резолюция на Съвета (ОВ 1999/С 56/01)

¹⁰ СОМ(2006) 302

другото, да съхрани и увеличава целесъобразно биологичното разнообразие, поглъщането на въглерода, целостта, доброто състояние и устойчивостта на горските екосистеми в различни видове географски мащаб, тъй като добре функциониращите горски екосистеми са от ключово значение за запазването на производствения капацитет. В него се предвижда да се работи за изграждане на Европейска система за мониторинг на горите и за по-добро опазване на горите в ЕС.

В настоящата Зелена книга са включени:

- кратко описание на общото състояние и глобалното значение на горите,
- описание на характеристиките на горите на ЕС и техните функции,
- определяне на основните предизвикателства пред горите на ЕС в контекста на изменението на климата и как те биха могли да подложат на риск функциите на горите,
- преглед на наличните инструменти за опазване на горите и на съществуващите информационни системи за горите, които биха могли да бъдат използвани за справяне с предизвикателствата и за проследяване на въздействието и последиците върху околната среда на взетите мерки.

Освен това в нея се повдигат редица въпроси относно разработването на варианти за опазване на горите в бъдеще и във връзка с разпространяването на информация за горите в ЕС, в контекста на изменението на климата. Отговорите на институциите на ЕС, държавите-членки, гражданите на ЕС и други заинтересовани страни ще направляват разискванията на Комисията относно други допълващи действия на ниво ЕС, които да подготвят по-добре горите на ЕС за изменението на климата и да засилят изпълнението на техните функции. Те могат също така да дадат насоки на дискусиите за евентуално актуализиране на стратегията на ЕС за горите по отношение на нейните свързани с климата аспекти.

2. СЪСТОЯНИЕТО НА ГОРИТЕ — ФУНКЦИИ НА ГОРИТЕ

2.1. Какво представлява гората?

Въпреки че няма единно и съгласувано между държавите-членки на ЕС определение за гора, определенията, използвани от Организацията за прехрана и земеделие (ФАО) и Икономическата комисия за Европа на Организацията на обединените нации (ИКЕ/ООН)¹¹ в техните периодични оценки на горските ресурси и от МКЗГЕ дават задоволително работно определение за целите на разсъжденията върху опазването на горите.

¹¹ <http://www.unece.org/timber/fra/definit.htm>

„Гора“: земя с покритие от дървесни корони (или съответна гъстота на насажденията) на повече от 10 % и с площ, по-голяма от 0,5 ha. Дърветата би трябвало да могат да достигнат височина от поне 5 m в зряло състояние при естествени условия (*in situ*).

„Други залесени земи“: земи или с покритие от дървесни корони (или съответна гъстота на насажденията) от 5 % до 10 % с дървета, които в зряло състояние могат да достигнат височина от 5 m при естествени условия (*in situ*); или с покритие от дървесни корони (или съответна гъстота на насажденията) от повече от 10 % с дървета, които в зряла фаза не могат да достигнат височина от 5 m при естествени условия (*in situ*), и покритие с храсти или шубрак.

2.2. Горско покритие

В световен план, търсенето в миналото на земя, продукти от дървен материал и енергия е довело до унищожаване, най-вече през 20-ти век, на голяма част от първоначалното горско покритие на земята. Към момента горите обхващат по-малко от 30 % от земната повърхност и тяхната площ постоянно намалява¹². Настоящото обезлесяване, основно в развиващите се страни, и други сходни промени в предназначението на земите причиняват 12—15 % от глобалните емисии на CO₂¹³.

В миналото по-голямата част от европейските земи са били покрити с гори. Със заселването на човека върху горската площ и състав е било упражнявано постепенното, но значително влияние на човешката дейност за период от стотици хиляди години¹⁴. Днес по-голямата част от горите на ЕС се състоят от полуестествени насаждения и масиви от местни или привнесени видове.

Понастоящем горите на ЕС представляват 5 % от световните гори и за последните 60 години площта им непрекъснато е нараствала, макар и по-бавно напоследък. Днес горите и другите залесени земи на ЕС обхващат съответно 155 милиона ha и 21 милиона ha, като общата им площ е повече от 42 % от сухоземната площ на ЕС¹⁵. Повечето от горите на ЕС, включително онези, които са обект на дългосрочно управление, са увеличили запаса си от дървесина и количеството съдържащ се в тях въглерод и по този начин реално са отстранили CO₂ от атмосферата.

2.3. Функции на горите

Горите са сред сухоземните екосистеми с най-богато биологично разнообразие. В здравите, биологично разнообразни гори тази съвкупност от видове позволява на организмите и техните популации да се адаптират към променящите се климатични условия и да запазят цялостната стабилност на

¹² Глобалното темпо на обезлесяване е ок. 13 милиона хектара на година, вж.: <http://www.fao.org/DOCREP/008/a0400e/a0400e00.htm> за актуални данни.

¹³ G. R. van der Werf et al: *CO₂ emissions from forest loss*, Nature Geoscience (2), 2009 г.

¹⁴ Falinski, J.-B.; Mortier, F., *Revue forestière française* XLVIII, 1996 г.

¹⁵ TBFRA 2000 г. - <http://www.unece.org/timber/fra/welcome.htm>

екосистемата¹⁶. Горите нарастват бавно: за възстановяването на дърветата са необходими години, а за порастването им — десетилетия, като понякога при засаждане на младите насаждения е трудно да се предвиди тяхното крайно ползване.

Горите изпълняват многобройни и взаимосвързани социални, икономически и екологични функции, понякога едновременно и на едно и също място. Съхраняването на тази многофункционалност изисква балансиран управленски подход, основан на задоволителна информация за горите.

2.3.1. Социално-икономически функции

2.3.1.1. Горите осигуряват работни места, приходи и суровини за промишлеността и за произвеждане на енергия от възобновяеми източници.

Докато предполагаемият брой на собствениците на гори в ЕС е 16 милиона¹⁷, в стопанисването на горите са заети около 350 000 души. Основните приходи от повечето горски стопанства са от дърводобив. Първичните дървопреработвателни отрасли произвеждат нарязан дървен материал, дървесни плоскости, целулоза за производството на хартия, дърва за огрев, както и дървесни кори и трески за енергия от биомаса, които осигуряват над 2 милиона работни места, най-често в отдалечени селски малки и средни предприятия с оборот 300 милиарда евро¹⁸. В доклада за обзорни проучвания на европейския горскостопански сектор¹⁹ се отправя призив за повишаване на привлекателността, възможностите за обучение и стандартите за сигурност на професиите, свързани с горското стопанство.

Дърводобивът стои в основата на верига от отрасли като производството на мебели, строителството, книгопечатането и производството на опаковки. Горскостопанският сектор осигурява 8 % от общата добавена стойност в преработвателната промишленост. Икономическото значение на сектора в селските райони е изключително голямо, тъй като устойчиво управляваните гори предоставят основната част от дървения материал за дървопреработвателните отрасли. Произлизащите от горите суровини, стоки и услуги могат също така да бъдат сред най-важните фактори за икономическото възстановяване и екологосъобразния растеж в селските райони.

Дърводобивът за целите на промишлеността в Западна Европа отбеляза непрекъснат растеж от 1950 до 1990 г. и запази постоянно равнище след това до 2000 г. Въпреки по-високите разходи при обработването на дървен материал с малки размери и съответните промени в стопанисването на горите, тази тенденция стана възможна благодарение на новите технологии за обработка и производство, особено през седемдесетте и осемдесетте години на 20-ти век²⁰, а по-късно — благодарение на увеличеното рециклиране на хартия²¹. Подобна

¹⁶ SEC(2009)387, раздел 10.2 „Гори“

¹⁷ <http://www.cepf-eu.org>

¹⁸ SEC(2009)1111:

¹⁹ <http://www.unece.org/timber/efsos/>

²⁰ <http://www.unece.org/timber/efsos/>

²¹ COM(2008) 113

тенденция бе наблюдавана и в Източна Европа, като там нарастването на дърводобива бе последвано от стабилизиране около 1985 г.

Въпреки това обаче, на фона на увеличаващите се горски масиви и по-големите запаси от въглерод на хектар, степента на оползотворяване на горите на ЕС, изчислена като съотношението между сечта и прираста, бележи спад от 1950 г.²² до началото на нашия век. Оттогава насам към увеличеното търсене на продукти от дървен материал се прибавя и развитието на енергийното използване на дървесна биомаса.

Съществува потенциал за допълнителна устойчива мобилизация на ползването на дървесина в ЕС, като същевременно се отдава дължимото значение на всички други функции на горите. Отчитането на въпроси като конкурентоспособността на дървопреработвателните отрасли, икономическата жизнеспособност, околната среда, разпокъсаната собственост, организацията и мотивацията на собствениците на гори представлява обаче значително предизвикателство и ще наложи необходимостта от нови усилия за осигуряване на информация.

Достигането на заложената в пакета от мерки на ЕС в областта на климата и енергетиката цел за дял от 20 % на енергията от възобновяеми източници може да увеличи общото ползване на биомаса от селското стопанство и горите от 2 до 3 пъти²³, при повишена ефективност на производството и употребата на биомаса.

Според прогнозите на ИКЕ/ООН и ФАО²⁴ е възможно да възникне дисбаланс между предлагането и търсенето при едновременно посрещане на съществуващите и предвижданите нужди от материали и енергия от възобновяеми източници, ако дялът на дървесината в състава на общото количество биомаса, използвана за енергийни цели, остане непроменен.

При разгледания сценарий се предполага²⁵, че поради непрекъснатото нарастващото търсене съотношението между сечите и нетния годишен прираст би могло временно да надмине 100 % в някои европейски страни, което ще предизвика намаляване на запасите след 2020 г. Въпреки че не винаги временно увеличеното използване на горите е неустойчиво, като се има предвид, че тяхната възрастова структура е положително асиметрична в много държави-членки, то би могло да превърне горите от поглътител във временен източник на въглерод. Нарастващото ползване на горите може също да спомогне за намаляване на нестабилността на застаряващите насаждения, на ефекта от насищане в старите гори и на податливостта на горски пожари, бури и вредители, като по този начин ще неутрализира риска от превръщане на горите на ЕС в източник на въглерод.

²² Häglund, B.: *The role of European forests in welfare creation*, презентация на STORA ENSO, 2003 г.
²³ COM(2006) 848

²⁴ www.unece.org/timber/docs/dp/dp-41.pdf

²⁵ Hetsch S. et al (2008 г.): *Wood resources availability and demands II -future wood flows in the forest and energy sector. European countries in 2010 and 2020*, Geneva

Целенасочената и навременна информация за горите ще бъде от ключово значение при определяне на това каква роля има дървесината като суровина за дървопреработвателната промишленост и за производство на енергия. Съгласно горния сценарий, за да се съхрани наличието на устойчиви доставки на дървен материал, ще е необходимо:

- да се разработят нови местни източници на дървесина, най-вече чрез разширяване на площта, предназначена за отглеждане и дърводобив;
- да се мобилизира дървесината от съществуващи местни източници (гори и други), напр. чрез увеличаване на добива;
- да се увеличи ефективността при добива и използването на дървесината;
- да се внасят повече дървесни суровини.

Постигането на тези цели, като едновременно с това се съхранят и развият всички останали функции на горите, ще постави нови предизвикателства за устойчивото управление на горите на всички равнища. В светлината на адаптирането на горите към изменението на климата, това би могло да включи мерки за реструктуриране — като промени във видовия състав на горите, както и по-често и по-ранно прореждане, в зависимост от състоянието по места.

В допълнение към продуктите от дървесина, несвързаните с дървесината стоки и услуги носят в някои европейски региони дори повече приходи, отколкото продажбата на дървен материал²⁶. Комисията²⁷ направи проучване на някои новаторски методи за определяне на стойността на горскостопанските продукти и услуги, които не се търгуват на пазара. Услугите, свързани със съхраняването на биологичното разнообразие, отдиха, улавянето на въглерода и запазването на речните басейни, са най-важните непазарни услуги на горското стопанство, но обикновено за тях не се заплаща, тъй като често се считат за обществено благо.

2.3.1.2. Горите защитават населените места и инфраструктурата

Горите са ключов елемент от европейския пейзаж. Много планински райони в Европа биха били необитаеми, ако не са горите, които предотвратяват свлачищата, калните реки, падащите камъни и лавините в близост до пътища, железопътни линии, обработваеми земи и цели населени места. Тези защитни гори трябва да бъдат управлявани по специален начин, така че да осигуряват устойчива и непрекъсната растителна покривка. В Австрия 19 % от общите горски площи са описани в Закона за горите от 1975 г. като защитни гори. Във френското законодателство в областта на горите се прави разграничение между няколко вида защитни гори: „*forêts de montagne, forêt alluviale, forêt périurbaine ou littorale*“.

²⁶

МКГЗЕ „State of Europe's forests 2007“

²⁷

http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/external/forest_products

Горите, управлявани с цел отдих и развлечение (в това число дейности като ловуване, почивка, любуване на пейзажа, бране на горски плодове и гъби, които рядко биват предлагани на пазара) повишават стойността на намиращите се в съседство имоти, насърчават туризма, допринасят за здравето и благосъстоянието и са част от европейското културно наследство.

2.3.2. *Функции, свързани с околната среда — екосистемни услуги*

2.3.2.1. Горите предпазват почвите

Горските райони допринасят за съхраняване на пейзажа и за плодородието на почвите. Горите предотвратяват ерозията на почвите и опустиняването, особено в планините или в полусухите райони, най-вече като намаляват оттока и понижават скоростта на ветровете. Те също така обогатяват²⁸ и увеличават дълбочината на почвите, върху които растат, благодарение на своите дебели и тънки корени, които водят до по-бързо рушене на скалите и чието разлагане е важен източник на почвена органична материя, и така допринасят за плодородието и производителността на почвата и за поглъщането на въглерода. Тази функция се подпомага от усилията за залесяване и повторно залесяване, които водят до увеличаване на площта на горите в ЕС, както и от естественото възобновяване на горите, нарастващия дял на смесените гори и машините за събиране на реколтата, които предпазват почвата. От друга страна, мерките за увеличаване на добива като скъсяването на периодите на редуване и използването на горскостопански остатъци от дърводобива, пънове и корени може да увреди и изтощи почвата и да доведе до нови емисии на парникови газове при определени условия на парцела²⁹ и в зависимост от състоянието на околността.

2.3.2.2. Горите регулират запасите от прясна вода

Горите играят важна роля за съхранението, пречистването и освобождаването на вода към повърхностните водни обекти и подпочвените водоносни слоеве. Тяхната пречистваща роля, заедно с тази на горските почви³⁰, се състои в разлагане и поглъщане на по-голямата част от пренасяните с дъжда замърсители във въздуха. Горските почви служат за буфер на големи количества вода и така намаляват риска от наводнения. Много държави-членки се възползват от водорегулиращата роля на горите за осигуряване на питейна вода. В Белгия горският район на Ардените е основният водоизточник за Брюксел и Фландрия. В Германия две трети от „*Wasserschutzgebiete*“³¹ за добив на висококачествена питейна вода се намират под горската покривка. В Испания водосборните райони по горните течения на реките са получили специален природозащитен статус поради способността им да повишават качеството на водата.

²⁸ Почвената органична материя варира от 0,71 % в сухите селскостопански земи до 6,65 % във влажните (Vallejo, R. et al (2005) MMA – Испания)

²⁹ <http://www.forestry.gov.uk/website/forestresearch.nsf/ByUnique/INFD-623HXXH>

³⁰ Доклад на ЕАОС № 8/2009.

³¹ „Водоохранителни райони“ Bayerischer Agrarbericht 2008 г.

2.3.2.3. Горите съхраняват биологичното разнообразие

Горите са ключов елемент от европейската природа и са дом на най-големия брой гръбначни животни на континента. Няколко преобладаващи дървесни видове (напр. обикновеният бук и каменният дъб) на практика се срещат изключително само в Европа и придават отличителен характер на европейските гори. Хиляди видове насекоми и безгръбначни животни, както и много растения, живеят в горски местообитания, в които преобладават тези дървета. Съхраняването на биологичното разнообразие (от генетичното разнообразие до разнообразието на ландшафта) повишава устойчивостта и способността за адаптация на горите³². Видовете горски местообитания, обявени за зони по Натура 2000, обхващат площ от 14 милиона хектара, т.е. 20 % от цялата сухоземна мрежа по Натура 2000.

Незасегнатите от човешка дейност гори³³³⁴ са около 9 милиона хектара — приблизително 5 % от общата горска площ в региона на ЕИП³⁵. Такива горски местообитания са били източник на много от култивираните растения, диворастящите плодове и лекарствата, които използваме днес, и трябва да продължат тази си функция в услуга на бъдещите поколения. Горите в Югоизточна Европа, Скандинавските държави и Финландия и Балтийския регион са дом на едри хищници като вълка, мечката и риса, които са изчезнали почти навсякъде другаде в ЕС.

Благодарение на активното управление на горите и като се имитират естествените смущения, могат да се създадат разнообразни структури на местообитанията, които от своя страна благоприятстват по-голямото разнообразие на видовете³⁶, което е невъзможно при пълната липса на управление.

Неотдавнашната оценка на природозащитния статус на най-уязвимите местообитания и видове в Европа, защитени по силата на Директивата за местообитанията³⁷, сочи, че тревните местообитания, местообитанията във влажните зони и крайбрежните местообитания са най-застрашени, докато една трета от горските местообитания от интерес за Общността³⁸ имат благоприятен природозащитен статус. Статусът обаче варира в зависимост от региона и не се наблюдават общи тенденции. Докладите за изпълнение на целите на ЕС за 2010 г. относно биологичното разнообразие сочат, че броят на някои популации от горски птици се е стабилизирал след отчетен спад, докато количеството изсъхнали дървета в повечето европейски страни остава под оптималното равнище от гледна точка на биологичното разнообразие³⁹. Трябва

³² http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/nat2000/n2kforest_en.pdf

³³ TBFRA 2000 г. - <http://www.unece.org/trade/timber/fra/welcome.htm>

³⁴ МКЗГЕ „Състоянието на горите в Европа през 2007 г.“

³⁵ Държавите-членки на ЕС, Исландия, Норвегия, Швейцария, Лихтенщайн и Турция

³⁶ Tomialojc and Wesolowski (2000 г.) *Biogeography ecology and forest bird communities*

³⁷ COM(2009) 358

³⁸ Доклад от 2009 г. в съответствие с член 17 от Директивата за местообитанията - <http://ec.europa.eu/environment/nature/>

³⁹ Доклад на ЕАОС № 4/2009

също да се отбележи, че не всички опасности за биологичното разнообразие идват от горскостопанския сектор.

При неотдавнашното проследяване на биологичното разнообразие на горите на ниво ЕС⁴⁰ бе предложена базова линия с хармонизирана и сравняема информация за богатството на видовете дървета, структурата на насажденията, видовете гори, изсъхналите дървета и приземната растителност. При отчитане на резултатите е взет предвид фактът, че възрастта на повечето разгледани гори е между 60 и 80 години и те се състоят главно от един до два вида дървета, като видовете достигат понякога повече от 10. Не трябва обаче да се забравя, че цялостното биологично разнообразие не зависи само от видовете дървета, но и от структурата на насажденията и свързаната с нея степен на осветеност.

2.3.3. Ролята на горите за регулиране на климата

2.3.3.1. Горите като поглъщатели и източници на въглерод

Горите са важно звено от глобалния цикъл на въглерода поради способността им да извличат CO₂ от атмосферата и да го задържат в своята биомаса и почва, изпълнявайки ролята на поглъстител. Техният прираст неутрализира нарастващата концентрация на парникови газове в атмосферата. От друга страна, деградацията на гората и/или преустройването ѝ в земя за други цели може да причини значителни емисии на парникови газове заради възможността от възникване на пожари, загниване на биомасата и/или минерализация на почвената органична материя, което превръща горите в източник на CO₂.

Националните инвентаризации на горите са най-важният източник на данни, който позволява да се направи преценка за това дали горите са поглъстител или източник на CO₂. Към момента националните инвентаризации на горите сочат, че прирастът на европейските гори е по-голям от сечите. При това положение горите на ЕС натрупват въглерод и следователно „горските земи“ понастоящем действат като нетен поглъстител на въглерод⁴¹. Те извличат 0,5 милиарда тона CO₂ годишно, докато емисиите на парникови газове от промишлеността в ЕС-27 се равняват на 5 милиарда тона CO₂ еквивалент годишно⁴². При все това, съвкупността от последиците от изменението на климата (напр. много чести силни бури⁴³), преобладаващите по-възрастни насаждения и евентуалното непредвидимо увеличение на дърводобива може да окаже въздействие върху способността на горите да поглъщат въглерод.

В това отношение е важно горите да могат да доставят възобновяеми материали и енергия, които да бъдат използвани като заместител на продукти и енергийни източници с високо съдържание на въглерод. По-голямото количество въглерод в стоящата маса на горите и продуктите от дървен материал, както и намалената употреба на изкопаеми горива, означава по-малко парникови газове в атмосферата.

⁴⁰ Проект „BioSoil“/„Forest Focus“

⁴¹ Ciais, P. et al. (2008 г.): <http://www.nature.com/ngeo/journal/v1/n7/full/ngeo233.html>

⁴² Годишна инвентаризацията на парниковите газове в Европейската общност за периода 1990—2007 г. и доклада за инвентаризация от 2009 г.

⁴³ Lindroth, A. et al в *Global Change Biology* 2009-15

В дългосрочен план се очаква чрез стратегия за устойчиво управление на горите, насочена към поддържане или увеличаване на запасите от въглерод в горите и същевременно към осигуряване на устойчив годишен добив на дървесина, целулозни влакна и енергия, да се постигнат най-трайните положителни резултати по отношение на смекчаването на последиците от изменението на климата⁴⁴.

2.3.3.2. Горите като регулатор на местния и регионалния климат

Евапотранспирацията от цялата растителност осигурява около 2/3 от общо отделяната влага от сушата към атмосферата⁴⁵. Горите не само задържат, но и отделят във въздуха огромни количества вода, която допълва прииждащата влага от океана към вътрешността на сушата⁴⁶. Така горите играят важна роля за циркулацията на въздуха и кръговрата на водата⁴⁷ на сушата и може да окажат влияние върху смекчаването на последиците от изменението на регионалния климат, опустиняването и проблемите с осигуряването на вода.

Като изменя кръговрата на водата, обезлесяването оказва пряко въздействие върху глобалните и местните тенденции при ветровете и климата. В някои сухи райони обаче горите, за разлика от други растителни видове, могат да доведат до по-голям недостиг на вода поради по-интензивната евапотранспирация. Това се отнася особено много за бързо растящите видове дървета, които се нуждаят от много вода, както и за разновидностите, засадени на неподходящи места⁴⁸.

Наличната информация за въздействието на горите върху климатичните тенденции е по-скоро международна, отколкото европейска. Би било добре да има повече изследвания, насочени към подобни въздействия в Европа. Въпреки това без дългосрочни наблюдения няма да може да се определи кои промени са в резултат от изменението на климата.

Въпрос 1:

Смятате ли, че на запазването, балансирането и укрепването на функциите на горите трябва да се отдели повече внимание? Ако да, на какво равнище трябва да бъдат взети мерки — ЕС, национално или друго? Какви действия трябва да се предприемат?

3. ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА ВЪРХУ ГОРИТЕ

В продължение на хилядолетия развитието на горите е следвало естествено променящия се климат. Тъй като климатът се е променял бавно, а за

⁴⁴ <http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/wg3/ar4-wg3-chapter9.pdf>

⁴⁵ Menenti, M.; Verstraete, M; Peltoniemi, J. (2000 г.): Observing land from space: science, customers, and technology. Kluwer Academic

⁴⁶ Makarieva, A. et al.: *Precipitation on land versus distance from the ocean: Evidence for a forest pump of atmospheric moisture*, в: Ecological Complexity, том 6, брой 3, 9/2009 г.

⁴⁷ Murdiyarso, D.; Sheil, D.: *How Forests Attract Rain: An Examination of a New Hypothesis.*, в: BioScience 59, 2009 г.

⁴⁸ <http://melbournecatchments.org>

естествената околна среда не са съществували много ограничения, еволюцията и адаптацията на видовете и съобществата е била по-лесна⁴⁹. Управлението на европейските гори е насочено най-вече към отглеждането на гори, които са добре приспособени към местните условия на растеж. Високият темп на причиненото от човека изменение на климата понастоящем възпрепятства естествената способност за адаптация на екосистемите. Температурите се повишават безпрецедентно бързо. Разпокъсаният ландшафт, често опростеният състав и структура на гората и отрицателните събития като изсъхването на горите, появата на нови вредители и бурите правят още по-трудна автономната адаптация на горите. Ето защо, за да бъде съхранена жизнеспособната горска покривка и да се запазят всички функции на горите, най-вероятно ще е необходима по-голяма намеса на човека в избора на дървесни видове и в техниките за управление. В средносрочен план в някои региони може да се наблюдават по-благоприятни условия за растеж на горите.

През изминалия век средните температури в Европа са се повишили с почти 1°C⁵⁰ и се очаква да продължат да нарастват, като в най-оптимистичния сценарий се предвижда увеличение с не повече от 2°C до 2100 г. Изменение от такъв мащаб съответства на разликата в оптималните температури за различни видове гори, като например борови спрямо букови гори или букови спрямо дъбови насаждения. По този начин ще се промени пригодността на цели региони за виреене на определени видове гори, което ще наложи промяна в естественото разпределение на дървесните видове и ще доведе до промени в прираста на съществуващите насаждения. Освен това се очаква екстремните климатични явления (бури, горски пожари, суши и горещи вълни) да станат много по-често срещани⁵¹ и /или тежки.

Способността на горите да изпълняват функциите си винаги е била подложена на най-разнообразни естествени рискове, без да се отчита изменението на климата. Въпреки безспорния факт, че като цяло изменението на климата засилва подобни рискове, невъзможно е точно да се изчисли до каква степен въздействието е резултат единствено от изменението на климата. По тази причина въздействията върху функциите на горите — както на ендемичните фактори, така и на произтичащите от изменението на климата фактори, са разгледани общо.

3.1. Променливи климатични условия и изсъхване на горите

Като цяло прогнозите за нетния ефект от изменението на климата върху популациите от горски видове в ЕС в средносрочен план са сложни⁵²:

В Северозападна Европа, за която са характерни по-малко ограничителни водни запаси, прирастът най-вероятно ще се увеличи поради съчетание от повишени нива на въглероден диоксид в атмосферата, удължен вегетативен

⁴⁹ Някои природни явления като ледниковите епохи са били понякога причина за резки промени в наличието и разпределението на видовете.

⁵⁰ Четвърти доклад за оценка на Междуправителствения комитет по изменение на климата, работна група 1 www.ipcc.ch

⁵¹ <http://www.fao.org/docrep/011/i0670e/i0670e10.htm>

⁵² Доклад на ЕАОС № 4/2008/ SEC(2009)387

период и по-голямо наличие на хранителни вещества в резултат на отлагания от атмосферата и повишена минерализация на почвата.

В Южна Европа, където наличието на вода е решаващ фактор, по-честите летни суши може да доведат до намалена производителност и по-слаба устойчивост. През последните десетилетия, след периоди на засушаване и горещи вълни, в средиземноморските страни се наблюдава намаляване на площта на горите, свързано с изсъхването и измирането на няколко вида борови и дъбови дървесни видове⁵³, отдавано най-вече на по-сухите и топли климатични условия⁵⁴ и често съчетано с биотични фактори (вредни насекоми и болести).

По-дългосрочните прогнози са по-несигурни и зависят от устойчивостта на засегнатите видове гори и дървесни видове през зимния и летния период. Например алпийските местообитания, подходящи за виреене на алпийския кедров бор на по-ниска надморска височина, ще намалее с 2,4 пъти повече от площта, която ще бъде спечелена при изместването на вида на по-висока надморска височина⁵⁵.

Също така променящият се климат най-вероятно⁵⁶:

- ще увеличи щетите от местни горски патогени и вредители;
- ще позволи нахлуването на нови екзотични вредители и инфекции, внесени от човека или мигрирали по естествен път;
- ще промени динамиката на популациите.

3.2. Разрушителни бури

Историческите данни за щетите от бури в ЕС са разпокъсани и в бъдеще ще са необходими повече проучвания, за да се направи подходящ анализ на риска за горскостопанския сектор. През последните 10 години обаче мощните разрушителни бури са по-често явление в Европа. Бурите са се превърнали в най-разрушителният фактор в умерения пояс на Европа, а щетите от тях вече възлизат на над 50 % от всички видове щети върху горите⁵⁷. През януари 2005 г. из Северна Европа бушува силна буря („Гудрун“), която събаря и уврежда количество дървесина, съпоставимо с почти целия годишен добив (75 милиона m³) на Швеция. През 2007 г. бурята „Кирил“ причинява тежки щети в низините на Северозападна Европа. През януари 2009 г. друга голяма буря, „Клаус“, поваля широки площи от горски масиви в Югозападна Франция и Северна Испания.

Освен че имат въздействие върху околната среда, такива бури причиняват и социални и икономически последици, свързани с оползотворяването на

⁵³ Colinas, C.; De Dios, V.; Fischer, Ch.: Том 33, № 1, 1/2007 г.

⁵⁴ Gonzales, C (2008 г.): *Analysis of the oak decline in Spain „la seca“*. Thesis, SLU Uppsala

⁵⁵ Casalegno, S. et al., 2010 г. *Forest Ecology and Management* (в процес на публикуване)

⁵⁶ BOKU, EFI, IAFS, INRA (2008 г.): *Impacts of Climate Change on European forests and options for adaptation*

⁵⁷ Lindner et al. 2008 г. http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/external/euro_forests/full_report_en.pdf

огромни количества повалени дървета, по-голямата част от които счупени, разцепени или изкоренени, което намалява пригодността им за продажба. За да се ограничат загубите и увеличи шансът за продажба, дърветата трябва да бъдат нарязани на трупи възможно най-бързо; това би намалило и риска от допълнителни щети — като увреждане от насекоми или гъбички и неравномерно изсушаване.

Макар операциите по спасяване на дървения материал да създават временни работни места в района, когато бурите са от малък мащаб, щетите от широкомащабните бури обикновено пораждаат необходимостта от дислоцирането на персонал за планиране, добив, транспорт, търгуване и складиране на големи количества дървен материал. Така не само се засяга пазарът на дървен материал за определени класове дървесина, но се разстройват и планираните горскостопански операции. Щетите от бурите могат станат причина за скъпи дейности по поддръжка и ремонт на транспортната и екологичната инфраструктура.

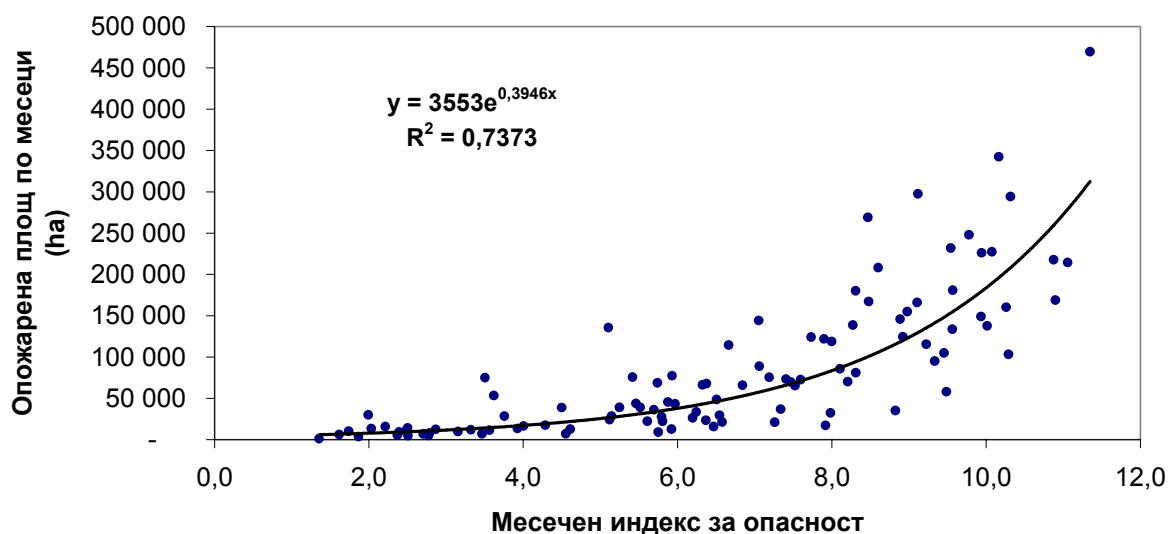
3.3. Големи пожари

Предвижда се изменението на климата да породи, особено в Южна Европа, повече засушавания, по-високи температури и по-чести периоди със силни ветрове. Така вероятността за възникване на пожари и тяхната големина се увеличат, както е показано на графиката по-долу, в която е демонстрирана силна взаимна зависимост между средната площ на опожарените райони и месечния индекс за опасност от възникване на силни пожари (*Monthly fire danger severity rating (MSR)*)⁵⁸ в засегнатите държави-членки⁵⁹. Това означава, че бъдещите метеорологични условия в Средиземноморския регион на ЕС най-вероятно ще доведат до нарастване на опасността от пожар и оттам — до увеличаване на опожарените площи.

⁵⁸ Месечният показател за опасност от възникване на силни пожари отразява опасността от пожар въз основа на метеорологичните условия.

⁵⁹ Съвместен научноизследователски център (IES): *European Forest Fire Information System, Forest fires in Europe 2008 г.*.

Опожарена площ спрямо месечния индекс за опасност в Средизменоморския регион на ЕС (от юни до октомври 1985—2005 г.)

Понастоящем годишно в ЕС изгарят средно по 500 000 ha гори, като при пожарите се отделят емисии на CO₂, други газове и прах⁶⁰. В повечето засегнати държави-членки всяка година възникват над 50 000 пожара, въпреки че техният брой е намалял през последното десетилетие в сравнение с предходните десетилетия.

Поради по-големия риск от пожари и увеличения мащаб на горските пожари опожарените площи в Португалия през 2003 г. (над 400 000 ha) и 2005 г. и в Испания през 1985, 1989 и 1994 г. са огромни. През 2007 г. в Гърция температурите достигат 46°C и в резултат на пет големи пожара само в Пелопонеския регион изгарят 170 000 ha гори.

Големите пожари водят не само до човешки жертви, имуществени щети и намалено плодородие на почвата поради загубата на органична материя, но също така затрудняват опазването на биологичното разнообразие. През лятото на 2009 г. най-малко 30 % от опожарената площ⁶¹ е била в зоните по Натура 2000 в България, Франция, Гърция, Италия, Португалия, Испания и Швеция. Сериозно засегнатите райони в зоните по Натура 2000 са изправени пред голямото предизвикателство да възстановят състоянието си от преди пожара, най-вече по отношение на биологичното разнообразие.

В ЕС и държавите-членки са положени значителни усилия за предотвратяване на горските пожари чрез обучения, изследователска дейност, разясняване на проблема и структурно предотвратяване. В резултат на изменението на климата ще се наложи полагане на по-интензивни усилия. Съществува изразена взаимна зависимост между активното управление на горите и намаляването на

⁶⁰ Westerling, A.L. et al: в: *Science*, Том 313, № 5789 (8/2006 г.)

⁶¹ Информационен бюлетин на EFFIS, септември 2009 г.

риска от пожар: добре функциониращият пазар на енергия от биомаса, който често е възпрепятстван от липсата на подходящо управление поради разпокъсаната собственост върху горите, би могъл да играе важна роля за предотвратяването на пожарите чрез предоставянето на икономически стимули за премахване на биомасата, която в момента подхранва огъня в изоставените гори.

3.4. Въздействие върху функциите на горите

В своите заключения по неотдавнашната Бяла книга на Комисията „Адаптиране спрямо изменението на климата: към европейска рамка за действие“ Съветът подчертава необходимостта от интегриране на адаптацията към изменението на климата във всички съответни политики чрез повишаване на устойчивостта, наред с другото, на горите. В тях допълнително се набляга върху необходимостта от подобряване на оценката на въздействието от изменението на климата върху всички съответни сектори и се отчита ролята на устойчивото управление на горите за намаляване на уязвимостта на горите спрямо изменението на климата.

В заключенията на Съвета е отразен и докладът от 2009 г.⁶² на Международния съюз на организациите за проучване на горите, в който се посочва: „Изменението на климата през втората половина на изминалия век вече е засегнало горските екосистеми и ще продължава да им оказва въздействие и в бъдеще. Съществува риск да бъдат напълно нарушени функциите на горите за регулиране на въглерода, освен ако значително не се намалят сегашните емисии на въглерод; това би предизвикало освобождаване на огромни количества въглерод в атмосферата и би изострило изменението на климата“.

Съчетанието между последиците от изменението на климата върху горите, сред които променливите условия на околната среда, изсъхването на горите, бурите и пожарите, ще бъде почувствано с различна степен на интензивност из цяла Европа. То ще окаже въздействие върху социално-икономическите и екологичните функции на горите. Отрицателните явления, свързани до този момент с определени региони, най-вероятно ще се разпрострат отвъд традиционните си граници, както вече е видно за пожарите и бурите. Техният все по-разширяващ се мащаб в ЕС⁶³ повдига въпроса какъв може да бъде най-добрият принос на ЕС, така че горите да продължат да изпълняват всичките си функции.

⁶² „*Making forests fit for Climate Change, a global view of climate-change impacts on forests and people and options for adaptation*“, 2009 г.

⁶³ Winkel, G. et al (2009 г.): http://ec.europa.eu/environment/forests/pdf/ifp_ecologic_report.pdf

Въпрос 2:

- В каква степен горите на ЕС и горскостопанският сектор са готови да посрещнат природата и мащаба на предизвикателствата, дължащи се на изменението на климата?
- Смятате ли, че определени региони и отделни страни са изложени в по-голяма степен и са по-уязвими спрямо последиците от изменението на климата? Какви източници на информация ще използвате, за да намерите отговор?
- Според вас има ли необходимост от ранни действия на ниво ЕС, за да са гарантира, че всички функции на горите ще бъдат запазени?
- Какъв принос би могъл да има ЕС към съответните усилия на държавите-членки?

4. НАЛИЧНИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ГОРИТЕ

Днес държавите-членки разполагат с много инструменти, за да осигурят опазването на горите. Принос могат да имат всяко едно от следните: принципите на МКГЗЕ, законодателството на държавите-членки и ЕС в тази област, информационните системи за горите и практиките за устойчиво управление на горите. Освен това за редовния обмен на възгледи между заинтересованите страни, държавите-членки и Комисията се грижат Постоянният комитет по горите, Съвещателна група по горите и корка, Съвещателната комисия по дървопреработвателните отрасли и Експертната група по горските пожари, председателствани от Комисията.

4.1. Национални стратегии за ползването и управлението на горите

Всички държави-членки на ЕС имат национално (а понякога и регионално) законодателство за управление на горите. То обхваща както специалното законодателство за горите, така и свързаните с горите елементи от законодателството в други области.

Сред обичайните инструменти, които се срещат в различните страни или региони на ЕС, са:

- Националните програми за горите;
- Оперативните стандарти в горското стопанство;
- Цялостните и систематичните национални инвентаризации на горите;
- Системите за поземлен кадастър — важен инструмент за развиване на социалните и икономическите функции на горите и за ограничаване на незаконното им преустройство в земи за други цели;
- Картографирането на функциите, изпълнявани от горите, и свързаното с тях планиране на ниво ландшафт и на регионално ниво;

- Изискванията за управление на горите като лесоустройствени проекти и, в някои случаи, включването на особени задължения за управление във връзка с определени функции на горите;
- Изискванията за производство и употребата на посадъчни материали;
- Националните планове за действие във връзка с Конвенцията за биологичното разнообразие и Конвенцията на ООН за борба с опустиняването;
- Схемите за подпомагане за частните собственици на гори и техните дружества;
- Правните разпоредби и стимули за намаляване на разпокъсаната собственост, съчетани в някои случаи със стимули за развиване на сътрудничество между собствениците на гори;
- Разрешителните режими, които обвързват дърводобива с одобрението на компетентните органи;
- Ограниченията за преустройство на горските земи в земи за други цели.

В някои случаи гореизброените инструменти са задължителни, а в други те са по желание.

4.2. Стратегии на ЕС за използването и управлението на горите

Освен стратегията на ЕС за горите, плана за действие на ЕС в областта на горите и Съобщението за иновационна и устойчива промишленост в областта на горското стопанство в ЕС⁶⁴, които са единствените специални инструменти на политиката на ЕС, интерес представляват и значителен брой други стратегии на ЕС, макар и не пряко свързани с горите и горското стопанство. Много от основните мерки по плана за действие на ЕС в областта на горите са свързани със тези стратегии, изброени по-долу:

- В мрежата по Натура 2000 горските местообитания съставляват близо 20 % от обявените зони по Натура 2000.
- В политиката на ЕС в областта на климата се отчита, че за постигането на нейните цели е необходим приносът на всички сектори, включително използването на земите, промените в предназначението на земите и горското стопанство (LULUCF)⁶⁵. В Решението за разпределяне на усилията⁶⁶ и в Директивата за Схемата за търговия с емисии на ЕС⁶⁷ са включени разпоредби, които предвиждат Комисията да разгледа възможността за включване на свързаните с LULUCF емисии в ангажимента на ЕС за ограничаване на емисиите от парникови газове.

⁶⁴ COM(2008) 113

⁶⁵ COM(2007)2 / COM(2005)35

⁶⁶ Решение № 406/2009/ЕО.

⁶⁷ Директива 2009/29/ЕО

- Регламентът за развитие на селските райони (2007—2013 г.⁶⁸) е основният инструмент за финансиране на дейности от горското стопанство и в него се съдържат разпоредби за съфинансиране на мерките за залесяване, плащания за зони по Натура 2000, предотвратяване и възстановяване и други екологични мерки на горското стопанство, както и широк набор от инвестиции в управлението на горите и дървопреработвателната промишленост.

Мерките, свързани с използването на консултантски услуги от собствениците на гори, насърчават устойчивото използване на горите, увеличават осведомеността във връзка с изменението на климата, поощряват действията за смекчаване на последиците от изменението на климата и съдействат на собствениците на гори да прилагат мерките за адаптация.

Механизмът за кръстосано спазване на задълженията може също да окаже влияние върху управлението на горите, особено в резултат на въведената със „здравния преглед“ промяна за включване на управлението на водите в рамката за добро земеделско и екологично състояние, чрез добавянето на нов стандарт за „изграждане на защитни ивици по протежението на течащи води“, който става задължителен най-късно от 2012 г. Като част от тази стратегия може да бъдат създавани или поддържани покрити с гора защитни ивици.

- В Директивата за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници⁶⁹ се поставя обвързваща цел за ЕС да постигне до 2020 г. на 20 % дял на енергията от възобновяеми източници, като се очаква най-голям принос да има използването на селскостопанска и горскостопанска биомаса и на отпадъци за производство на топлинна енергия, електроенергия и транспортни горива.
- Планът за действие за устойчиво потребление и производство и устойчива промишлена политика има за цел да подобри енергийните и екологичните характеристики на продуктите. Част от този план са политиката на ЕС за екологични обществени поръчки за институциите и ревизираната схема за екомаркировка на ЕС⁷⁰.
- Фитосанитарният режим на Общността⁷¹ има за цел да предотвратява разпространяването на чужди горски видове или на вредни за горите организми. В резултат на текущото му преразглеждане може да се постигне по-голяма гъвкавост по отношение на ограниченията за използване и търговия с горски репродуктивен материал и/или да се неутрализират последиците от изменението на климата върху вредителите и болестите, както и техните носители.
- В Директива 1999/105/ЕО на Съвета от 22 декември 1999 година относно търговията с горски репродуктивен материал⁷² се признава, че изборът на

⁶⁸ Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета.

⁶⁹ Директива 2009/28/ЕО

⁷⁰ http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/index_en.htm

⁷¹ Директива 2000/29/ЕО на Съвета.

⁷² ОВ L 011, 15.1.2000 г.

горски репродуктивен материал е важен за целите на горското стопанство и че този материал трябва да е генетично подходящ за условията на отделните зони и да бъде с високо качество.

- Седмата рамкова програма за научноизследователска дейност лансира идеята за европейски технологични платформи в райони, в които конкурентоспособността, икономическият растеж и благосъстоянието на Европа зависят от големия напредък в областите на научните изследвания и технологията. Горскостопанската технологична платформа обединява заинтересовани лица, с водеща роля на представители на съответния промишлен отрасъл, които да изготвят и осъществят стратегическа програма за научни изследвания.
- По Седмата рамкова програма се финансира и научноизследователска дейност за устойчиво производство и управление на биологични ресурси от горите и за предсказване на предстоящи екологични промени.
- Дейностите на Съвместния научноизследователски център на Комисията са основно в областта на дистанционното отчитане на данни, изменението на климата, мониторинга на горите, разпокъсването на горите, пожарите и информационните системи за горите. Проектите по Рамковата програма COST са насочени към защитените горски райони и националните инвентаризации на горите.
- Настоящата кохезионна политика подкрепя инвестициите в областта на енергията от възобновяеми източници и съфинансира програми за съхраняване и насърчаване на естествените райони и биологичното разнообразие.
- Средствата от фонда „Солидарност“ на ЕС⁷³ помагат на държавите-членки да се справят с щетите, причинени от големи природни бедствия като бури и горски пожари.
- Системата за гражданска защита на ЕС предоставя структура за организиране на взаимопомощта между държавите-членки при големи бедствия като горски пожари и бури, които натоварват капацитета за реагиране на засегнатите държави-членки⁷⁴.
- В подхода на ЕС за превенция на природни и причинени от човека бедствия⁷⁵, който бе наскоро одобрен от Съвета⁷⁶, се предвижда оценка и управление на риска при отчитане на всички възможни опасности, а горските пожари са сред приоритетите на ЕС що се отнася до оценката и управлението на риска.

⁷³ Регламент (ЕО) № 2012/2002 на Съвета

⁷⁴ Решение 2007/779/ЕО на Съвета

⁷⁵ COM(2009) 82

⁷⁶ Заключение на Съвета от 30 ноември 2009 г.

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/NewsWord/en/jha/111537.doc>

- Междуведомствената група по горите в рамките на Комисията провежда редовни заседания по актуални въпроси, свързани с горите, за да осигури необходимата съгласуваност.

Въпрос 3:

- Смятате ли, че стратегиите на ЕС и държавите-членки осигуряват в достатъчна степен приноса на ЕС за опазването на горите, включително подготовката на горите за изменението на климата и съхраняването на биологичното разнообразие?

- В кои области (ако има такива) смятате, че може да се наложат допълнителни мерки? Как могат да бъдат организирани те — в рамките на съответните стратегии или извън тях?

4.3. Управление и използване на горите

Устойчивото управление на горите, основано на принципите на МКГЗЕ, стратегиите и изискванията на държавите-членки и подкрепяно от ЕС най-вече чрез развитието на селските райони, представлява важен инструмент в тази област, чрез който стратегиите се превръщат в реалност. Сред практиките за устойчиво управление на горите, които подпомагат опазването на горите, са:

- Залесяването, в резултат на което се създават нови гори, които да увеличават поглъщането на въглерода и биологичното разнообразие в подходящи за целта земи и да защитават населените места и природните обекти с културна стойност, като същевременно повишават дългосрочния производствен капацитет.
- Мерките за предотвратяване на пожари като специалното стопанисване на лесно запалимите материали, създаването и поддръжката на противопожарни просеки, противопожарни ивици, водоснабдителни пунктове, правилния подбор на дървесни видове, стационарните съоръжения за наблюдаване на горските пожари и съобщителната техника, с помощта на които да бъде избягвано катастрофалното разпространение на пожарите.
- Доброто горскостопанско планиране, което може да допринесе за адаптация на горските видове чрез насърчаване на по-подходящи дървесни видове и разновидности или, в рамките на един вид — по-голямо генетично разнообразие.
- Устойчивото мобилизиране и добив на дървесина, както и инвестициите в горскостопански операции с цел повишаване на устойчивостта и издръжливостта на горите на въздействието от изменението на климата, включително намаляване на риска от горски пожари, вредители по горите и бури.
- Активното насърчаване на състава от дървесни видове, който най-вероятно ще бъде по-добре адаптиран към района и условията на прираст при променливи климатични условия, наред с другото чрез използване при възможност на естественото възобновяване.

- Съхраняването на местните генетични ресурси и подбора на елементите от наличния генетичен запас, които са най-добре адаптирани към очакваните условия на прираст в бъдеще. Това може да обхваща и използването на нови видове и разновидности.
- Предотвратяване на въвеждането, в резултат на международната търговия, на нови вредители и болести, както и на техните носители (напр. боровата нематода в Португалия).

Въпрос 4:

- Как би могло да се доразвие прилагането на практика на устойчивото управление на горите, така че да се съхранят продуктивните и защитните функции и общата жизнеспособност на горите и да се повиши тяхната устойчивост предвид изменението на климата и намаляването на биологичното разнообразие?
- Какви стъпки са необходими, за да се гарантира успешното съхраняване на многообразието от генетичен запас в горския репродуктивен материал и неговата адаптация към изменението на климата?

4.4. Информация за горите

Информацията за ресурсите и състоянието на горите е от съществено значение, за да се гарантират възможно най-големите социално-икономически и екологични ползи на всички нива от взетите решения за горите. Освен това ЕС е длъжен да изготвя доклади до Рамковата конвенция на ООН по изменението на климата и Конвенцията за биологичното разнообразие, за които са нужни надеждни и последователни информационни системи за горите. Понастоящем информацията за горите се съхранява на няколко различни нива:

- *Инвентаризации на горите:* националните инвентаризации на горите разполагат с по-голямата част от информацията за горските ресурси. Тази информация не е хармонизирана и затова ползата от нея на ниво ЕС е ограничена. Чрез редица проекти Комисията проучва възможността за:
 - разширяване на обхвата на системите за инвентаризация на горите, като освен дърводобива в тях бъдат включени и подобрените показатели и критерии за устойчиво управление на горите, одобрени от МКГЗЕ⁷⁷, както и определена социално-икономическа информация.
 - хармонизиране на националните инвентаризации на горите⁷⁸, за да може информацията в тях да стане съпоставима.
- Интегрираната система за администриране и контрол (ИСАК, съфинансирана от фонда на ЕС за развитие на селските райони) се използва за управление и контрол не само на преките плащания, но и на някои мерки

⁷⁷

http://www.mcpfe.org/system/files/u1/List_of_improved_indicators.pdf

⁷⁸

Доклад Е43 по програма COST. <http://www.metla.fi/eu/cost/e43/>

от стратегията за развитието на селските райони, свързана с определени зони (напр. агроекологични горскостопански мерки).

- *Мониторинг на състоянието на горите:* съгласно законодателството на ЕС от 1987 до 2006 г., когато Регламентът за насочване на вниманието към горите (*Forest Focus*⁷⁹) спира да се прилага, държавите-членки наблюдават състоянието на горите в съответствие със „схемата за широкомащабно и интензивно наблюдение“⁸⁰. От 2007 г. насам няма правно основание на ниво ЕС за мониторинг на горите; единствено проектът „FutMon“⁸¹ в рамките на „Life+“ се ползва с подкрепа с оглед разработване на бъдещи концепции за наблюдение.
- *Мониторинг на горските пожари:* Европейската информационна система за горски пожари (EFFIS) представлява доброволно начинание, разглеждано от държавите-членки, Комисията и Европейския парламент като важен инструмент за наблюдение на горските пожари в Европа.
- *Класифициране на горите:* Европейската агенция за околната среда разработи система за определяне на видовете гори⁸², която би могла да бъде използвана за извършване на оценка на горите на европейско равнище въз основа на екологични критерии, но до момента само няколко държави-членки са я изпитали в своите информационни системи за горите. Внедряването на тази система ще наложи необходимост от значителни технически усилия и ресурси.

Създаденият от Комисията Европейски информационен център за горите (EFDAC) използва наличната информация за горите и базите данни от наблюдения в ЕС, интегрира Европейската платформа за информация и комуникация във връзка с горите (EFICP)⁸³ и се уповава на няколко инициативи на Комисията⁸⁴. EFDAC цели да се превърне в център за управление на информацията за горите в Европа. Понастоящем в него са обединени всички подробни географски данни, събрани по силата на предишни регламенти на ЕС, както и резултатите от завършени проекти.

Евростат изготвя годишни статистики за дърводобива и търговията с дървен материал и продукти от дървесина за страните от ЕС и ЕАСТ. Евростат, който работи съвместно с ИКЕ/ООН, ФАО и МОТДМ (ИТТО, Международната организация за тропическия дървен материал) в рамките на международен проект, използва един-единствен общ въпросник, създаден въз основа на набор от хармонизирани определения. Тези данни биха могли да се използват за съставянето на модел за въглерода, който се съдържа в ежегодно събирания дървен материал и се съхранява в продуктите от дървесина. Евростат изготвя също така и годишни икономически показатели за горското стопанство, сеченето и извозването на дървени трупи и горскостопанската промишленост.

⁷⁹ Регламент (ЕО) 2152/2003

⁸⁰ <http://www.icp-forests.org/>

⁸¹ Регламент (ЕО) № 614/2007

⁸² http://www.eea.europa.eu/publications/technical_report_2006_9

⁸³ EFICP <http://eficp.jrc.ec.europa.eu/EFICP/>

⁸⁴ INSPIRE, SEIS и GMES

Съвкупните данни от щетите върху горите, освен в случая на пожари, не дават информация за действителния размер на щетите. В момента не съществува система за наблюдение на нашествия от вредители в ЕС, но такава може да бъде необходима предвид очакваните последици от климата върху разпределението на вредните организми. Освен това липсата на сравнима и проверима информация води до непълна картина на колебанията на емисиите от парникови газове при селскостопанските операции и тяхното въздействие върху биологичното разнообразие в горите.

Комисията, държавите-членки и много икономически оператори все повече признават необходимостта от хармонизирана, достоверна и пълна информация за горите. В неотдавнашния средносрочен преглед⁸⁵ на плана за действие на ЕС в областта на горите се призовава за укрепване на съществуващите информационни системи за горите. Макар някои държави-членки да притежават информация за горите, която удовлетворява техните нужди, тя може да не е от полза на ниво ЕС или на международно равнище.

Хармонизираното изготвяне на доклади въз основа на по-широк набор от показатели би могъл да осигури по по-ефективен начин по-достоверна информация за използването на горите, функциите на горите и в крайна сметка опазването на горите. По-достоверната информация за съдържанието на въглерод в горите и за съдържания се въглерод в добитите продукти от дървесина е също важна, за да се помогне на горите и горското стопанство да продължат ефективно да допринасят за смекчаване на последиците от изменението на климата. Това беше демонстрирано недвусмислено от значителните трудности, с които ЕС наскоро се сблъска при формулиране на позицията си в рамките на международните срещи на върха като конференцията за климата в Копенхаген.

⁸⁵

http://ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/euforest/index_en.htm

Въпрос 5:

Като се вземат предвид различните съответни равнища на изготвяне на стратегически решения, достатъчна ли е днес наличната информация за горите, за да бъде точно и последователно оценено следното:

- здравния статус и състояние на горите на ЕС?**
- техния производствен потенциал?**
- техния въглероден баланс?**
- техните защитни функции (почви, води, регулиране на климата, биологично разнообразие)?**
- извършването на услуги в полза на обществото и техните социални функции?**
- цялостната жизнеспособност на горите?**

Ако информацията за горите е недостатъчна, как може да се подобри нейното качество?

Достатъчни ли са усилията за хармонизиране⁸⁶ на събирането на данни за горите?

Какво друго може да направи ЕС, за да развие или подобри информационните системи за горите?

5. СЛЕДВАЩИТЕ СЪПКИ

Много гори из цяла Европа ще бъдат все по-често изправяни пред предизвикателствата от изменението на климата. Подготовката за справяне с тези предизвикателства сега е най-добрият начин да се гарантира, че горите ще могат да продължат да изпълняват всички свои функции. Целта на настоящата Зелена книга е да насърчи обществения дебат в целия ЕС и да събере гледища за бъдещето на опазването на горите и информационната стратегия, както и да набави елементи за евентуално осъвременяване на горскостопанската стратегия на ЕС по свързаните с климата въпроси.

Европейските институции и всички заинтересовани страни — организации или частни лица — се приканват да представят коментарите си по изложените в Зелената книга въпроси, както и по всякакви други въпроси, свързани с опазването на горите и информацията за горите, които те биха искали да повдигнат. Процесът на консултация ще протече, както следва:

До 31 юли 2010 г. чрез интернет ще се проведе обществена консултация.

⁸⁶

В настоящия смисъл „хармонизиране“ трябва да се разбира като превръщане на данните от информационните системи в сравними и съпоставими масиви, а не в уеднаквяване на процедурите по места.

През юни 2010 г. Комисията ще организира семинар и среща на заинтересованите страни в Брюксел по настоящата зелена книга.

Комисията ще публикува в интернет приноса на заинтересованите страни и ще представи собственото си становище по най-важните изводи от консултацията.

Резултатите от обществената консултация ще помогнат да бъдат оформени бъдещите действия на Комисията във връзка с това как ЕС може да допринесе за опазване на горите в условията на променящ се климат, както и необходимата за постигането на тази цел информация.

Държавите-членки и заинтересованите страни се приканват да предадат своя отговор на Зелената книга най-късно до 31 юли 2010 г. Отговорите следва да се изпращат на следния адрес:

По пощата:

European Commission

Directorate General for Environment

Unit B1: Forest, Soil and Agriculture

BU-9 04/029 B-1049 Brussels, Belgium

По електронна поща:

ENV-U43-sector-forest@ec.europa.eu

За информация относно обработката на личните данни и мненията е важно да се прочете специалната декларация за поверителност във връзка с консултацията. Професионалните организации са приканени да се регистрират в „Регистър на представителите на интереси“ на Комисията (<http://ec.europa.eu/transparency/regrin>). Този регистър е създаден в рамките на Европейската инициатива за прозрачност с цел Комисията и широката общественост да получат информация относно целите, финансирането и структурите на представителите на интереси.